

Krystyna Kwaśniewska

Sesja archeologiczna pt. "Problematyka archeologiczna w interdyscyplinarnych badaniach PP Pracownie Konserwacji Zabytków"

Ochrona Zabytków 42/3-4 (166-167), 304-305

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z. Wiek). Nad całością wymieniono dach gontowy, fragmenty ścian z otworami i szalunek zewnętrzny w części starej. Naprawiono mur ogrodzeniowy. Inwestor: parafia rzymskokatolicka.

Zaryszyn (gm. Książ Wielki) — dwór z XIX w.

W 1982 r. pomalowano wnętrza i elewacje, uzupełniono tynki i naprawiono dach.

Inwestor: szkoła podstawowa.

Zborów (gm. Solec) — pałac z XVII w., 1803 r.

W latach 1982–1983 wzniesiono awa-

ryjną klatkę schodową (projekt S. Michalski, Busko-Zdrój) i wyremontowano elewacje. W 1986 r. wymieniono instalację elektryczną.

Inwestor: Państwowy Dom Pomocy Społecznej.

Krzysztof Myśliński

* Sprawozdanie z prac konserwatorskich za lata 1976–1981 zamieszczone zostało w „Ochronie Zabytków” nr 2, 1986.

W latach 1982–1986 konserwatorami wojewódzkimi w Kielcach byli: do 31 marca 1982 r. — arch. Tadeusz Bors, od 1 kwietnia 1982 do 15 sierpnia 1985 r. — arch. Czesław Krzos, od 15 września 1986 r. — dr Krzysztof Urbański. Sprawami ochrony zabytków

architektury i budownictwa oraz parków zajmowała się Teresa Błońska, zabytkami sztuki — Anna Piasecka, obiektami dawnej techniki i przemysłu — Radosław Wojewódzki. Ochroną zabytków archeologicznych zajmował się Wojewódzki Ośrodek Archeologiczno-Konserwatorski, którym kierowała dr Eligia Gąssowska, zaś zabytków budownictwa ludowego Muzeum Wsi Kieleckiej — dyrektor Andrzej Szura.

W sierpniu 1986 roku powołano Pracownię Krajoznawczą pod kierunkiem dr Henryka Stawickiego. Organizacją i finansowaniem planowych prac konserwatorskich zajmowała się Urszula Grabalska; ewidencją i dokumentacją zabytków Biuro Dokumentacji Zabytków kierowane przez Bogusława Paprockiego.

MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM Z CYKLU: „ARCHEOLOGIA A SPOŁECZEŃSTWO” PT. BADANIA SZEROKOPLASZCZYZNOWE, ICH MOŻLIWOŚCI I PROBLEMY

Międzynarodowy Komitet Ochrony Zabytków Archeologicznych, działający w ramach ICOMOS-u, w dniach 12–16 września 1988 r. zaprosił do hotelu Sollentuna pod Sztokholmem szefów służb archeologicznych oraz teoretyków i praktyków metod badawczych z całego świata (ok. 130 osób), aby stworzyć im okazję do zaprezentowania dotychczasowych osiągnięć w zakresie archeologicznych badań ratowniczych, wymiany poglądów na ten temat oraz przedstawienia propozycji optymalnej działalności na przyszłość. Celem symposium było:

- przyjęcie wspólnego frontu postępowania służb archeologicznych na całym świecie w wypadku badań ratowniczych przy realizacji wielkich inwestycji,
 - opracowanie sposobu współdziałania z planistami, administracją terenową i społeczeństwem,
 - przedstawienie szwedzkich doświadczeń praktycznych w terenie,
 - przedstawienie metodologii badań ratowniczych pod kątem ich użyczenia,
 - wypracowanie modelu realizacji archeologicznych badań ratowniczych na dużych obszarach.
- Symposium, które zorganizowały wspól-

nie kraje skandynawskie, obsługiwane było przez Swedish Central Board of National Antiquities wraz z National Historical Museums.

Obrady toczyły się zarówno na sesjach plenarnych, jak i w 8 sekcjach roboczych. Referaty wprowadzające dotyczyły trzech głównych tematów: strategii działania, metodologii i teorii. Wokół tych tematów prowadzono także dyskusję w sekcjach.

W trakcie symposium przedstawiono projekt statutu ICAHAM-u (International Committee of Archaeological Heritage Management), którego przewodniczącą jest Margareta Björnstad, dyrektor Generalny Starożytności w Szwecji. Zorganizowano także całodniową wycieczkę w okolice jeziora Malar, w czasie której uczestnicy symposium poznali szwedzkie osiągnięcia w zakresie archeologicznych badań ratowniczych.

Symposium w Sztokholmie wykazało, iż problematyka ratowniczych badań archeologicznych wymaga niezwłocznego uporządkowania w wielu regionach świata. Jakkolwiek w krajach europejskich funkcjonuje od dłuższego czasu porządek legislacyjny, to jednak w praktyce napotyka się wiele trudności w

wyegzekwowaniu obowiązujących przepisów i postanowień. W miarę poprawy sytuacji istnieje w krajach o wysokim stopniu rozwoju ekonomicznego.

Kraje Afryki i Azji przyjęły wzorce europejskie, ale niski poziom struktury administracji utrudnia realizację zadań. Wiele z tych krajów ma już własną kadrę archeologiczną, której podstawowa działalność polega, jak do tej pory, na rozpoznawaniu zasobów archeologicznych. Inaczej przedstawia się sytuacja w krajach Ameryki Południowej i Środkowej, gdzie wszelka działalność, w tym także archeologiczna, nosi zabarwienie polityczne. Kraje te mają stosunkowo liczną i dobrze wyszkoloną kadrę archeologiczną, prowadzącą ewidencję obiektów archeologicznych na znacznych obszarach. Archeolodzy nie są jednak w stanie zapewnić należytej ochrony obiektom zagrożonym wielkimi inwestycjami. W trakcie obrad podjęto problem dofinansowania przez ICOMOS wielkich akcji ratowania unikatowych zespołów archeologicznych w krajach słabo rozwiniętych. ICAHM będzie pełnił rolę opiniującą w tym zakresie.

Eligiusz Dworaczyński

SESJA ARCHEOLOGICZNA PT. PROBLEMATYKA ARCHEOLOGICZNA W INTERDYSCYPLINARNYCH BADANIACH PP PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTKÓW

W 1987 r. minęła dwudziesta rocznica powołania w Przedsiębiorstwie Państwowym Pracowni Konserwacji Zabytków pierwszych pracowni archeologiczno-konserwatorskich. Były to pracownie w Krakowie, Szczecinie i Warszawie.

Na wniosek pracowników PAK zorganizowano w dniach 26–28 września 1988 r. w Warszawie, w siedzibie Naczelnej Organizacji Technicznej, uroczysty jubileusz. Głównym jego punktem była konferencja naukowa pt. *Problematyka archeologiczna w interdyscyplinarnych badaniach PP Pracowni Konserwacji Zabytków*. Towarzyszyła jej wystawa obrazująca działalność pracowni archeologiczno-konserwatorskich w kraju i na świecie. Rangę obchodów zwiększyło wydanie specjalnej księgi jubileuszowej zatytułowanej *Badania ar-*

cheologiczne Pracowni Konserwacji Zabytków. Zorganizowano również konferencję prasową połączoną ze zwiedzaniem okolicznościowej wystawy. W uroczystościach uczestniczyło ok. 150 osób. Zaproszeni zostali naukowcy stale współpracujący z naszymi archeologami z terenu całej Polski: z Instytutów Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk, uniwersytetów, politechnik i historycznych instytutów naukowych. Miłym akcentem było wręczenie medali 35-lecia PKZ zasłużonym konsultantom prac wykopaliskowych.

Konferencję naukową zainaugurowało wystąpienie dyrektora naczelnego PP Pracowni Konserwacji Zabytków, doc. dr hab. inż. Tadeusza Polaka. Referaty wprowadzające wygłosili: wieloletni specjalista ds. archeologicznych w Zarządzie PP PKZ, dyrektor Oddziału Ba-

dań i Konserwacji PP PKZ, mgr Jan Gromnicki — *Powstanie, rozwój i osiągnięcia pracowni archeologiczno-konserwatorskich PP PKZ* oraz dyrektor Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, dr Jan Jaskanis — *Miejsce i rola pracowni archeologiczno-konserwatorskich PP PKZ w środowisku archeologicznym*.

Problematyka konferencji obejmowała najważniejsze tematy realizowane przez archeologów PKZ. I tak o możliwościach badań mówił dr Ryszard Mazurowski, kierownik Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej w Poznaniu, problematykę badawczą miasta lokacyjnego przedstawił mgr Tadeusz Nawrołski, kierownik gdańskiej Pracowni Archeologii Miast. O rozwoju badań archeologii późnego średniowiecza i czasów nowożytnych mówili: doc. dr hab.

Jerzy Kruppe (Instytut Historii Kultury Materialnej, Warszawa) oraz mgr Martyna Milewska (PKZ — Oddział w Warszawie). Wygłoszono referaty dotyczące badań architektonicznych obiektów archeologicznych — doc. dr hab. Maria Brykowska (Politechnika Warszawska), problematyki badawczej przy obiektach obronnych — doc. dr hab. Tadeusz Poklewski (Instytut Historii Kultury Materialnej, Łódź) oraz na grodziskach Pomorza Zachodniego — dr Ryszard Rogosz (dyrektor Oddziału PP PKZ w Szczecinie). Ostatni dzień konferencji poświęcono pracom archeologów PKZ poza granicami kraju. O wieloletnim dorobku archeologów prowadzących wykopaliska w Jugosławii, na terenie warowni w Prilepie mówił dr Eugeniusz Cnotliwy (kierownik Pracowni Archeo-

logiczno-Konserwatorskiej w Szczecinie). Przedstawiono pierwsze wyniki prac archeologiczno-konserwatorskich z terenu miasta islamskiego z XI w. Kala bani Hammad w Algierii — mgr Eligiusz Dworaczyński (kierownik Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej w Tarnowie). A także rezultaty Misji Polsko-Egipskiej w Aszmunain — mgr Marek Barański (Oddział Badań i Konserwacji PP PKZ) i mgr Zbigniew Polak (Pracownia Archeologiczna-Konserwatorska w Warszawie). Konferencję podsumował, dziękując za uczestnictwo, zastępca dyrektora PP PKZ ds. naukowo-konserwatorskich, dr Lech Krzyżanowski.

Wystawa towarzysząca konferencji obrazowała zasięg i rozmieszczenie badań przez pracownię archeologiczną w

ciągu 20 lat stanowisk archeologicznych (ok. 950) oraz prezentowała przykłady dokumentacji fotograficznej wybranych obiektów badawczych. W dyskusji podczas konferencji zebrani podkreślali wkład pracowni w rozwój polskiej archeologii. Stały się one monopolistami w skali kraju w prowadzeniu szerokopłaszczyznowych badań na terenie wielkich inwestycji przemysłowych oraz zespołów staromiejskich. Z wielkim uznaniem spotkał się interdyscyplinarny charakter prac badawczych, konserwatorskich i rewoloryzacyjnych, pozwalających wszechstronnej poznać zjawiska zachodzące w obrębie badanego stanowiska.

Krystyna Kwaśniewska

KONSERWATOR I ZABYTEK — OGÓLNOPOLSKA SESJA NAUKOWA W TORUNIU

W dniach 30 listopada — 2 grudnia 1988 r. odbyła się w Toruniu sesja naukowa zatytułowana „Konserwator i zabytek”, zorganizowana pod patronatem wiceprzewodniczącego Rady Państwa, Tadeusza Witolda Młyńczaka. Organizatorami sesji byli: Ministerstwo Kultury i Sztuki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Muzeum Okręgowe w Toruniu, Zarząd Główny Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Komitety Narodowe ICOM i ICOMOS, Zarząd Główny Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków, Pracownia Konserwacji Zabytków.

Sesję zorganizowano w setną rocznicę urodzin profesora Jerzego Remera. Towarzyszyło jej otwarcie w Ratuszu wystawy ukazującej życie prywatne, działalność zawodową oraz dorobek naukowy prof. J. Remera. Organizatorem wystawy udało się zgromadzić wiele cennych przedmiotów, dokumentów i książek, które — ciekawie wyeksponowane — przybliżyły, zwłaszcza młodemu pokoleniu konserwatorów, sylwetkę tego uczonego.

Profesorowi J. Remerowi poświęcono dwa referaty: mgr Janiny Mazurkiewicz — *Curriculum vitae Jerzego Remera* oraz mgr Zdzisława Ciary — *Działalność Jerzego Remera jako dyrektora Muzeum w Toruniu*. Podkreślono w nich rolę Profesora w kształtowaniu polskiej myśli i praktyki konserwatorskiej oraz w rozwoju muzealnictwa, a także Jego udział w stworzeniu Studium Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika oraz dokonania jako dyrektora Muzeum w Toruniu.

W czasie sesji wiceprzewodniczący Rady Państwa, Tadeusz Witold Młyńczak odsłonił tablicę pamiątkową, wmurowaną w Ratuszu.

Następną grupę referatów organizatorzy zatytułowali *Współczesność i jej korzenie*.

Doc. dr Marian Arsyński w referacie *Konserwatorstwo jako dyscyplina akademicka* mówił m.in. o tym, że problematyka konserwatorska występowała w pracach akademickich już w XIX w. Konserwacji nie traktowano wówczas jako samodzielnej dyscypliny naukowej. Obowiązywał model komplementarny.

Dopiero znacznie później uczyniono z niej autonomiczną dyscyplinę naukową (model autonomiczny). Tylko ten ostatni model daje możliwość skupienia ludzi wokół ochrony zabytków i podejmowania szeroko zaplanowanych badań.

Aktualne problemy dóbr kultury w Polsce to tytuł referatu mgr. Tadeusza Zielniewicza. Omawiając sytuację w zakresie ochrony zabytków, dotychczasowe dokonania i program na najbliższe lata stwierdził, że dla poprawy sytuacji niezbędne jest m.in.: powołanie Komitetu ds. Zabytków, państwowej inspekcji ochrony zabytków, nowelizacja ustawy, ujęcie problematyki ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym kraju. Wskazał także, że sesja odbywa się w ważnym dla ochrony zabytków okresie — w niedługim czasie czekają nas bowiem rozstrzygnięcia programowe i prawne.

Konieczność rozwiązywania problemów wynikających z rozwoju nauki i kultury nie omija muzealnictwa. W muzeach światowych widoczne są próby nowego podejścia do zagadnień muzealnictwa. Przedstawił je doc. dr hab. Andrzej Rottermund w referacie *Problemy muzealnictwa w świecie współczesnym*.

Doc. dr Bohdan Rymaszewski w referacie *Konserwatorzy w okresie międzywojennym — ich cele i uwarunkowania* (referat został odczytany, ponieważ autor nie mógł przybyć na sesję) przedstawił najważniejsze akty prawne normujące ochronę zabytków w latach 1918–1939 oraz organizację i niektóre dokonania konserwatorskie.

Mgr Andrzej Michałowski w referacie *Krajobraz i jego ochrona od XIX w. do współczesności* zaprezentował rozwój ochrony krajobrazu naturalnego od XIX w. do czasów współczesnych. W tej perspektywie historycznej dokonania w ostatnich latach budzą pewien optymizm, choć niewątpliwie wiele jest jeszcze do zrobienia w tym zakresie.

Mgr Jan Zabołewicz w referacie *Aktualne problemy ochrony dóbr kultury w woj. toruńskim* zapoznał uczestników sesji z kłopotami i trudnościami, z jakimi musi borykać się toruńska służba konserwatorska. Wiele z nich — z większym lub mniejszym nasileniem — występuje i w innych województwach.

Kolejna grupa referatów dotyczyła ochrony zabytków w okresie międzywojennym. Prof. dr hab. Władysław Ślesieński w referacie *Teoretycy i praktycy ochrony i konserwacji zabytków ruchomych w 20-leciu międzywojennym* przedstawił — na podstawie zmużnych badań — stan prac teoretycznych i praktycznych przy zabytkach ruchomych w latach 1918–1939. Rozwojowi teorii konserwacji poświęcono mało miejsca. Jednak mimo braku znaczących prac teoretycznych, opracowano i stosowano w praktyce pewne zasady ochrony i konserwacji zabytków ruchomych (m.in. dopuszczano „małe” naprawy, zalecano stosowanie sprawdzonych metod, dokumentowanie stanu obiektów przed konserwacją).

Doc. dr hab. Jan Pruszyński w referacie *Organizacja ochrony zabytków w dwudziestolecu międzywojennym* omówił najistotniejsze akty prawne wydane w omawianym okresie. Stworzyły one podstawy działalności konserwatorskiej. Ich organizacja — aczkolwiek z pewnością jeszcze niedoskonała — powinna być dzisiaj zauważona i właściwie oceniona. Ten krótki okres nie pozwolił na realizację wszystkich zamierzeń, a nawet na poznanie wszystkich potrzeb. Tym niemniej stworzono wówczas podstawy ochrony zabytków.

Dr arch. Andrzej Białkiewicz w referacie *Działalność Bohdana Tretera w perspektywie współczesności* przedstawił sylwetkę i rolę, jaką pełnił ten zasłużony, dla ochrony zabytków architekt. Wiele spraw, które podejmował B. Treter, do dziś jest aktualnych, a niektóre nabierają szczególnego znaczenia, np. ochrona krajobrazu naturalnego.

Doc. dr hab. Andrzej Kadłuczka w referacie *Tendencje i kierunki konserwacji zabytków w Małopolsce w 20-leciu międzywojennym* zaprezentował wkład środowiska konserwatorów małopolskich do ochrony i konserwacji zabytków w Polsce. Do istotnych kierunków działalności tego środowiska należy m.in. dostrzeganie w projektowaniu środowiska naturalnego i dostosowywanie nowej architektury do obiektów zabytkowych.

Jan Witkiewicz-Koszyć — *mit czy legenda polskiego konserwatora* to tytuł